

آزادی اطلاعات و حق دسترسی:

بنیان دموکراسی

دکتر حسن نمک دوست تهرانی^۱

چکیده

امروز آزادی و حق دسترسی به اطلاعات جزو حقوقی است که به تحقق مفهوم شهروندی که یکی از موضوع‌های اصلی در گفتمان دموکراسی مشارکتی است کمک می‌کند. به واقع هر اندازه بر کمیت و کیفیت اطلاعات قابل دسترس شهروندان افزوده شود به همان میزان دموکراسی فراگیرتر و مشارکت بیشتر می‌شود. بنابراین به رسمیت شناختن این حق نه تنها موجب تغییر ساختار حکومت‌ها که سبب تغییر در نقش سنتی دولت نیز می‌شود، به این معنی که دولت‌ها در پرتوی اجرای قوانین آزادی اطلاعات و حق دسترسی، بر خلاف گذشته که مالک اطلاعات بودند به تدریج به واسطه‌ای اطلاعاتی تبدیل خواهند شد.

حق دسترسی به اطلاعات به عنوان جزئی از الزامات گذر دموکراتیک در قوانین اساسی بسیاری از کشورهای جهان به رسمیت شناخته شده است به گونه‌ای که می‌توان

۱. دکترای علوم ارتباطات و عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی.

گفت تاکنون قریب به پنجاه کشور جهان در این مورد قوانین ویژه‌ای را وضع کرده‌اند. همچنین بیش از سی کشور نیز تصویب این قانون را در دستور کار خود قرار داده‌اند. البته تنها وجود قانون در این عرصه به معنی وجود امکان دسترسی نیست، بلکه تضمین تحقق حق دسترسی در قوانین ملی بیش از همه نتیجه آگاهی به کارکرد آن در تأمین و پیشبرد دموکراسی است.

با این همه در این رابطه هنوز در کشور ما بحث جدی صورت نگرفته است و تدوین قانون تضمین‌کننده این حقوق در دستور کار نهادهای قانونگذار کشور قرار ندارد. در حالی که تصویب و التزام عملی حق دسترسی به اطلاعات می‌تواند موجب شفافیت، تقویت مشارکت مدنی، افزایش کارآمدی، پیشگیری از فساد و تقویت فرایند اصلاحات در کشور شود.

مقدمه

در میان بنیان‌های دموکراسی، «آزادی اطلاعات»^۱ و مؤلفه اصلی آن «حق دسترسی به اطلاعات»^۲، در معنای «توانایی شهروندان در دسترسی به اطلاعاتی که در اختیار حکومت است»، در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است؛ چندان که از آزادی اطلاعات و حق دسترسی، به «اکسیژن» دموکراسی^۳ تعبیر می‌شود. در حقیقت، این آزادی و حق نه تنها ضامن تحقق دموکراسی، بلکه پیش‌نیاز و شاخص آن به‌شمار می‌روند. این بحث، یک بحث تازه نیست و ریشه در تطور جامعه نوین دارد.

1. Freedom of Information
2. Right of Access to Information
3. The Public's Right to Know Principles on Freedom of Information Legislation (London: ARTICLE 19, June 1999). On-line at www.article19.org/docimage/512.htm

امروزه این اصل پذیرفته شده که اگر شهروندان، برخوردار از اطلاعات، علاقه‌مند و درگیر مسائل حیات اجتماعی باشند، دموکراسی، کارکرد بهتری خواهد داشت. این سه مؤلفه مهم بر یکدیگر تأثیر تعاملی و تقویت کننده دارند.^۱

برخی صاحب‌نظران نقش اطلاعات در زندگی دموکراتیک را به کارکرد «پول» در اقتصاد جامعه تعبیر کرده‌اند. شهروندان برخوردار از اطلاعات می‌توانند در باره زندگی سیاسی خود، به‌گزینش‌ها و انتخاب‌های بخردانه‌تری دست یازند. همچنین آنان به کمک اطلاعات، بهتر می‌توانند به استدلال و ارزیابی استدلال‌ها پردازند.

علاقه، دومین عنصر لازم برای تحقق بهتر دموکراسی است. علاقه این انگیزه را در شهروندان به وجود می‌آورد تا به پیرامون خود بهتر و بیشتر توجه کنند و به‌گردآوری اطلاعات پردازند. بالطبع آگاهی اجتماعی یک شهروند بی‌علاقه، کم‌تر از آگاهی شهروندی علاقه‌مند به حیات اجتماعی است.

درگیر شدن شهروندان در مسائل اجتماعی نیز معمولاً نشانه حمایت آنان از رژیم و مشروعیت نظام سیاسی تلقی می‌شود.

اگر با تعبیر اطلاعات به مثابه پول موافق باشیم، آنگاه باید به این پرسش‌ها بیندیشیم: چه کسانی اطلاعات را در اختیار دارند؟ چه کسانی به اطلاعات دسترسی دارند؟ دامنه توزیع اطلاعات تا چه حد گسترده است؟ و... باز به اعتقاد برخی صاحب‌نظران، همین پرسش‌ها پیوسته در کانون مباحث مطرح مربوط به مراحل مختلف تحول دولت‌های دموکراتیک نوین قرار دارند.^۲

در دوران فنودالیسم، تنها شمار اندکی از مردم با سواد بودند و به اطلاعات در مورد جهان طبیعی و جهان سیاسی - در مقیاس کوچک دوران فنودالیسم - دسترسی داشتند. در واقع دسترسی به اطلاعات دولتی فقط برای شمار اندک حاکمان امکان‌پذیر بود. انتقال به

1. Nevitte, Neil; Citizens' Value. Information and Democratic Life, March 2001, www.atirtf-geai.gc.ca/paper-citizen-e.html

۲. همان.

اقتصاد صنعتی از یک سو با توسعه حجم و افزایش گونه‌گونی اطلاعات در جامعه و از سوی دیگر، با کاهش انحصار اطلاعاتی حاکمان، همراه بود. جهش اقتصادی - صنعتی امکان‌پذیر نبود و دوام نمی‌یافت، مگر آن‌که نیروی کار، دست کم، از سواد، آموزش و مهارت متوسط برخوردار می‌گردید؛ به بیان دیگر، تداوم پویایی جوامع صنعتی، نیازمند آن بود که اطلاعات در سطوح به مراتب وسیع‌تری از جامعه توزیع شود. پاسخگویی به این نیاز نیز تأثیرات ساختاری و ارزشی خود را در شکل دمکراتیک‌تر شدن جوامع بر جای گذاشت. از آن‌جا که اطلاعات، دیگر نمی‌توانست مایملک انحصاری حکومت‌کنندگان باقی بماند، به میزان زیادی از شکاف اطلاعات میان نخبگان و شهروندان کاسته شد.

به اعتقاد کسانی که به مفهوم جامعه فرا صنعتی باور دارند، گذر از جوامع صنعتی به جوامع فراصنعتی نیز در پیوند با تحولات ساختاری و ارزشی نوین صورت پذیرفته است. بنابر تعریف، جامعه فراصنعتی، جامعه‌ای است که بیش از ۵۰ درصد نیروی کار آن در بخش‌های فنی، تخصصی و مالی مشغول به کارند. هشت اقتصاد صنعتی اروپا، کانادا و ایالات متحده آمریکا در اوایل دهه ۱۹۸۰ از این آستانه عبور کرده‌اند. بر پایه این بحث، این بار نیز دستیابی به اقتصاد مبتنی بر آگاهی و اطلاعات، با توسعه بیش از پیش فرصت‌های آموزشی و نیز افزایش شمار نیروی کار برخوردار از اطلاعات و متکی و مسلط به آن همراه شده است. بدین ترتیب، برخی جنبه‌های تغییر ساختاری همراه با گذر از جامعه صنعتی به جامعه فرا صنعتی را می‌توان به‌عنوان ادامه و بسط تغییرات ساختاری گذر از دوران فئودالیسم به دوران صنعتی تفسیر کرد. همچنان‌که «شکاف اطلاعاتی» عمیق میان نخبگان و عموم مردم، با گذر از فئودالیسم به سرمایه‌داری کاهش یافت، با گذر از سرمایه‌داری صنعتی به دوران فراصنعتی از دامنه و عمق شکاف اطلاعاتی میان نخبگان و شهروندان به میزان به مراتب بیش‌تری کاسته می‌شود.^۱

بدین ترتیب، اطلاعات در دوران جدید تنها یک کالای عمومی نیست، بلکه یک منبع عمومی نیز هست؛ منبعی که باید در اختیار همه شهروندان قرار بگیرد؛ به بیان دقیق‌تر دسترسی به اطلاعات یک حق عمومی است و دولت وظیفه دارد دسترسی شهروندان به اطلاعات را تضمین کند. این حق و ضرورت از زمانی که دولت به صورت بزرگ‌ترین و گاه یگانه خزان‌دار اطلاعات در آمده، اهمیت به مراتب بیش‌تری یافته است. این اطلاعات برای فهم محیط اجتماعی و طبیعی معاصر ضروری است و نائل شدن به چنین فهمی نیاز به مشارکت معنادار شهروندان دارد.^۱

این امر به معنای ضرورت تغییر بافت حکومت‌ها در شرایط تازه و جامعه نوین اطلاعاتی است. از جمله تغییرات اساسی در بافت حکومتی، کاسته شدن از مخالفت‌ها و ممانعت‌های دیوان‌سالاری‌های دولتی از فعالیت‌های بخش خصوصی و نهادهای مدنی است. در واقع، دموکراسی‌های صنعتی معاصر به تدریج نقش و ضرورت مشارکت بخش خصوصی و نهادهای مدنی را در صورت‌بندی سیاست‌های دولتی و ارائه خدمات عمومی به رسمیت می‌شناسند. چنین مشارکتی مستلزم بازتولید گسترده‌تر اطلاعات در سطح هر جامعه است.^۲ از این منظر می‌توان توزیع هر چه وسیع‌تر اطلاعات در سطح جامعه را برای فراهم آوردن امکان مشارکت شهروندان در فعالیت‌های اجتماعی، از جمله پیش‌شرط‌ها و شاخصه‌های تحقق دموکراسی دانست. در واقع هر قدر دموکراسی‌ها فراگیرتر و مشارکتی‌تر می‌شوند، به همان میزان بر کمیت و کیفیت اطلاعات در دسترس شهروندان افزوده می‌شود و متقابلاً هر قدر بر کمیت و کیفیت اطلاعات در دسترس شهروندان افزوده می‌شود، دموکراسی‌ها فراگیرتر و مشارکتی‌تر می‌شوند.

1. Juliet. Luc and Gilles Paquet; Information Policy and Government, www.atirtf-geai.gc.ca/paper-infopolicy-e.html

۲. همان.

آزادی اطلاعات و حق دسترسی و تحقق مفهوم شهروندی

همچنان که می دانیم، یکی از موضوعات اصلی در گفتمان دموکراسی مشارکتی تحقق مفهوم شهروندی است. بر پایه این مباحث، آنچه به مفهوم شهروندی تحقق می بخشد، برخورداری افراد جامعه از حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است. گستره حقوق فرهنگی نیز حق تجربه کردن، حق مشارکت، حق آگاهی و حق اطلاعات را شامل می شود.^۱ با این رویکرد، دموکراسی معنایی فراتر از برگزاری صرف انتخابات و برخورداری از حق رأی یافته است؛ به بیان دقیق تر، جامعه نوین بر پایه رضایت شهروندان آگاه و مشارکت آگاهانه آنان در فرایندهای سیاسی بنا شده است. در این میان، حق دسترسی به اطلاعات، به شهروندان امکان می دهد که از آنچه در درون حکومت می گذرد، مطلع شوند و بر بنیان این آگاهی به حسابرسی کنش ها و یا بی کنشی سیاستگذاران جامعه پردازند و برای اداره جامعه تصمیم های درست تری اتخاذ کنند.^۲

در عین حال نیک دانسته شده که اشتباهات حکومت ها در فضای پنهانکاری رخ می دهند و تداوم می یابند. از همین رو به اعتقاد برخی صاحب نظران، بهترین راه پیشگیری از اشتباهات و کاستن از دامنه آنها آن است که سیاست ها و سیاستگذاری ها در برابر دیدگان عموم قرار بگیرند. در حقیقت هنگامی می توان از یک حکومت انتظار داشت که در رفتارهای خود خردورزی پیشه کند و به مشورت با شهروندان پردازد که بتوان به حسابرسی رفتار آن پرداخت و آن را واداشت که در باره کنش های خود به مردم توضیح دهد.^۳ از منظر رابطه میان مردم و قدرت سیاسی نیز توجه به مفهوم آزادی اطلاعات و حق دسترسی حائز اهمیت ویژه است. میان قدرت و اطلاعات، ارتباطی مستقیم و مستحکم

1. Jacobowicz, karol; *Media and Democracy*, in *Media and Democracy*, Council of Europe Publishing, 1998, p. 22
2. The Right to Information: A Fundamental Right? Verhoeven, Amaryllis, May 29, 2000, www.eipa.nl/Publications/Summaries/1997_2000/WorkingPapers/ConferenceProceedings/Amaryllis.pdf

وجود دارد. لازمه تحقق یک حکومت باز، کاستن از دامنه قدرت دولت در برابر شهروندان است. در عین حال، اعمال قدرت مردم و کاستن از خودرأیی حکومت تنها در شرایطی میسر است که مردم از آنچه حکومت بدان مشغول است، آگاه باشند. از همین رو حق دسترسی به اطلاعات، هم ساز و کاری لازم برای اعمال قدرت آگاهانه شهروندان در جهت تحقق حقوق خود و هم تضمینی برای درستکاری حکومت، رفتار مبتنی بر قانون و اعمال مشروع قدرت عمومی آن است.^۱

آزادی اطلاعات و حق دسترسی، به مثابه یک حق بنیادین بشر

اهمیت آزادی اطلاعات، به عنوان یک حق بنیادین بشری، در نخستین مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۴۶ و نیز در قطعنامه (۵۹)، چنین به رسمیت شناخته شده است:

« آزادی اطلاعات یک حق بنیادین بشر و ... سنگ بنای تمامی آزادی‌هایی

است که سازمان ملل خود را وقف آن کرده است »^۲.

بر این اساس، دانستن، یک حق بنیادین بشری است که همگان باید از آن برخوردار باشند. آزادی اطلاعات و حق دسترسی، ساز و کاری است که امکان دانستن را نیز برای شهروندان فراهم می‌آورد. از دیدگاه تصویب کنندگان قطعنامه، آزادی اطلاعات از اهمیتی ذاتی برخوردار است و آزادی‌های دیگر بر آن استوار می‌شوند.

به رسمیت شناختن آزادی اطلاعات، به عنوان یک حق بنیادین بشری، دو نتیجه مهم را در

پی دارد:

• نخست اطلاعات، ابزاری برای تأمین منافع حکومت کنندگان و سیاستگذاران نیست و باید از آن در جهت تأمین منافع عموم بهره گرفت. استدلال چنین است که در یک جامعه دموکراتیک دولت نه مالک، بلکه امانت‌دار اطلاعات است. در حقیقت در این گونه

1. Ibid

2. Mendell, Toby, Freedom of Information as an Internationally Protected Human Right, www.gongfa.com/freedomofinformation.htm

جوامع، شهروندان به حکومت خود اعتماد می‌کنند تا اطلاعات را در جهت مصلحت و منفعت آنان مرتب و گردآوری کند.

• دوم، اصل بر برخورداری همگان از حداکثر آزادی اطلاعات است و کسانی که قائل به استثنا در باره این حق هستند، باید دلایل توجیهی خود را ارائه دهند.^۱

• در عین حال برخی بر این اعتقادند که مهم‌ترین سند جهانی که در آن به موضوع آزادی اطلاعات پرداخته شده، اعلامیه جهانی حقوق بشر است که در سال ۱۹۴۸ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید. بر اساس ماده (۱۹) این اعلامیه:

«هر کس حق آزادی عقیده و بیان را داراست؛ این حق شامل آن است که از داشتن عقاید خود بیم و اضطرابی نداشته باشد و در کسب اطلاعات و اندیشه‌ها و در اخذ و انتشار آن به تمام وسایل ممکن و بدون ملاحظات مرزی آزاد باشد»^۲.
از منظر آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعاتی که در اختیار دولت است، کلید واژه‌های مورد توجه در ماده (۱۹) اعلامیه و میثاق حق آزادی «جست‌وجو»، «دریافت» و «انتشار» اطلاعات و اندیشه‌هاست. در واقع کلمه‌های «جست‌وجو»، «دریافت» و «انتشار» در اعلامیه جهانی حقوق بشر، همچون اجزای تشکیل دهنده، حقی تقسیم‌ناپذیر به شمار رفته‌اند.^۳

آزادی اطلاعات و حق دسترسی پیش‌نیاز آزادی بیان

حق دسترسی به اطلاعات در پیوند جدایی‌ناپذیری با حق آزادی بیان نیز هست. از همین رو در متن‌های مربوط به این بحث، غالباً بر این استدلال سهل و ممتنع تأکید می‌شود که اگر چیزی برای بیان وجود نداشته باشد، آزادی بیان بی‌معناست.

۱. همان.

2. Global Trends on the Right to Information: A Survey of South Asia, www.article19.org/docimages/11116.htm

۳. همان.

آزادی اطلاعات و حق دسترسی، تغییر در نقش سنتی دولت

واقعیت این است که اگر قرار باشد افراد جامعه نقش فعالانه‌تر و مسئولیت‌های بزرگ‌تری را در سازماندهی جامعه برعهده بگیرند، لاجرم باید ابزار این کار را نیز در اختیار داشته باشند. آنان باید بتوانند بر پایه اطلاعات قابل اتکا و جامع، آزادانه اندیشه کنند و به تبیین و تدوین نظرهای خود بپردازند. این رویکرد، مستلزم تغییراتی در نقش تاریخی دولت است. پیش از این دولت‌ها به طور انحصاری و صرفاً بنا بر هدف‌های خود به تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌پرداختند، در حالی که اکنون باید دانش خود را با عموم به اشتراک بگذارند.^۱

در عین حال، حکومت‌ها به طور سنتی حافظ اطلاعات بوده‌اند، اما در پرتو اجرای قوانین آزادی اطلاعات و حق دسترسی، آنان به تدریج به «واسطه»‌های اطلاعات تبدیل خواهند شد. بی‌دلیل نیست اگر این تغییر نقش تاریخی، مخالفت‌هایی را علیه آزادی اطلاعات در میان کارگزاران حکومت برانگیزاند.

آزادی اطلاعات، متضمن برگزیدن از یک قاعده مرسوم نیز هست: شهروندان ضرورتی به اثبات حق خود در دسترسی به اطلاعات ندارند، بلکه به عکس این حکومت‌ها هستند که باید هر گونه امتناع از در اختیار عموم نهادن اطلاعات را توجیه کنند. از همین رو «رفتار آشکار»، اصل راهنمای دولت نوین شمرده می‌شود. آزادی اطلاعات، دولت‌ها را از نهادهایی که به طور سنتی کار خود را در خفا به انجام می‌رسانند به نهادهای شفاف تغییر ماهیت می‌دهد.^۲

حق دسترسی به اطلاعات در قوانین اساسی

آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات به صورت مشخص در قوانین اساسی کشورهای آرژانتین، استونی، بلغارستان، پرو، تایلند، جمهوری آفریقای جنوبی، رومانی،

1. Hart, Thomas, Carolin Welzel; Freedom of Information and Transparent State, www.begix.de/foi

۲. همان.

فدراسیون روسیه، فیلیپین، لهستان، لیتوانی، مالاوی، مجارستان و مولداوی به رسمیت شناخته شده است.

این حق، یا به طور صریح و مشخص در قانون اساسی مورد توجه قرار گرفته یا برداشت و تفسیر دادگاه‌های عالی از مفاد قانون اساسی به این حق رسمیت بخشیده است. رویکرد دوم، روند غالب در کشورهایی است که به تازگی فرایند دموکراتیک شدن را آغاز کرده‌اند و یا گذر به دموکراسی را می‌پیمایند؛ به بیان دیگر، دادگاه‌های عالی بر این اعتقادند که حق دسترسی به اطلاعاتی را که در اختیار دولت است، حق آزادی بیان مطرح در قانون اساسی تضمین کرده است؛ برای مثال در سال ۱۹۶۹، دادگاه عالی ژاپن در جریان رسیدگی به دو پرونده بحث‌برانگیز اعلام کرد که تضمین آزادی بیان در ماده (۲۱) قانون اساسی آن کشور متضمن حق دسترسی به اطلاعات نیز هست.^۱

در سال ۱۹۸۲ نیز دادگاه عالی هند، در عبارت‌های زیر، مقرر کرد که دسترسی به اطلاعات حکومتی بخشی اساسی از حق آزادی بیان مطرح شده در ماده (۱۹) قانون اساسی آن کشور است:

«مفهوم حکومت باز، از حق دانستن نشأت گرفته شده که به نظر می‌رسد در حق آزادی بیان و گفتار ماده (۱۹) تضمین گردیده است. بر این اساس، با در نظر گرفتن کارکرد حکومت، افشای اطلاعات باید قاعده باشد و مخفی نگه‌داشتن آن یک استثنا؛ استثنایی که تنها به هنگام الزام‌های قطعی که منفعت عمومی قویاً در میان است، باید اعمال شود. [بنابراین] رهیافت دادگاه باید تا حد امکان محدود کردن دامنه مخفی‌کاری، مبتنی بر الزامات منفعت عمومی، باشد. در عین حال هرگز نباید فراموش کرد که افشا به تحقق جنبه‌ای مهم از منفعت عمومی خدمت می‌کند»^۲

1. L. Repeta, *Local Government Disclosure Systems in Japan*, National Bureau of Asian Research, Paper Number 16, October 1999, p. 3.

2. *S.P. Gupta v. President of India* [1982] AIR (SC) 149, p. 234.

در کره جنوبی، دادگاه قانون اساسی در دو پرونده مهم در سال‌های ۱۹۸۹ و ۱۹۹۱ مقرر کرد که حق دانستن، ذاتی تضمین آزادی بیان مطرح شده در ماده (۲۱) قانون اساسی آن کشور و انفکاک ناپذیر از آن است. بنا بر استنباط دادگاه کره، هنگامی که مقامات از در اختیار نهادن اطلاعات دولتی امتناع می‌کنند، از این حق تخطی می‌ورزند.^۱

البته در برخی کشورها نیز دادگاه‌ها از این که اصل کلی آزادی بیان به طور طبیعی بیانگر حق دسترسی به اطلاعات است، استنکاف می‌ورزند؛ برای مثال در ایالات متحده آمریکا، دادگاه عالی بر این اعتقاد است که اصلاحیه نخست قانون اساسی، که آزادی بیان و مطبوعات را تضمین می‌کند، «حکم به حق دسترسی به اطلاعات دولتی و منابع اطلاعات تحت کنترل دولت نمی‌دهد».^۲ صاحب‌نظران در توضیح دلیل این استنباط چنین استدلال می‌کنند که اصلاحیه نخست، به طور انحصاری، در عبارت‌های نفی‌کننده قالب‌ریزی شده و کنگره را از تصویب قوانینی که آزادی بیان را محدود کند، منع کرده است؛ در حالی که استنباط آزادی اطلاعات، که حق افراد را در برخورداری از اطلاعات به رسمیت می‌شناسد، رویکردی اثباتی است.

حق دسترسی به اطلاعات در قوانین ملی

از زمان تصویب نخستین قانون حق دسترسی به اطلاعات در کشور سوئد، ۲۳۸ سال می‌گذرد، لیکن به‌ویژه در ربع پایانی قرن بیستم، تصویب قوانین تضمین‌کننده این حق مورد توجه قرار گرفته است. هم‌اکنون کشورهای آفریقای جنوبی، آلبانی، ازبکستان، اسپانیا، استرالیا، استونی، فلسطین اشغالی، اسکاتلند، اسلواکی، اطریش، انگلستان، اوکراین، ایالات متحده آمریکا، ایتالیا، ایرلند، ایسلند، بلژیک، بلغارستان، بوسنی و هرزگوین،

1. Sung Nak-in, *Korea Country Report* (English Summary), presented at the Asian Conference on Civil Society and Access to Government-Held Information, Tokyo, Japan, 13-14 April 2001.

2. *Houchins v. KQED, Inc.*, 438 U.S. 1 (1978), p. 15.

پرتغال، تایلند، ترینیداد و توباگو، جمهوری چک، رومانی، زیمبابوه، ژاپن، سوئد، فرانسه، فنلاند، فیلیپین، کانادا، کره جنوبی، کلمبیا، گرجستان، لتونی، لهستان، لیتوانی، مجارستان، مکزیک، مولداوی، نروژ، نیوزیلند، ولز، هلند، هند و یونان دارای قوانین ویژه حق دسترسی به اطلاعات هستند. بیش از سی کشور نیز تصویب این قانون را در دستور کار خود دارند. همچنان که اشاره شد، تاریخچه قانون آزادی اطلاعات از سوئد آغاز شده است. در سال ۱۷۶۶، پارلمان سوئد، قانون آزادی مطبوعات را تصویب کرد. در این قانون، الزام افشای اسناد دولتی بر اساس درخواست متقاضیان پیش‌بینی شده است. قانون آزادی اطلاعات اکنون بخشی از قانون اساسی، ماده (۱) فرمان‌های فصل دوم، و بخش دوم قانون آزادی مطبوعات سوئد است. بر اساس این قانون «هر سوئدی از حق آزادی دسترسی به اسناد رسمی برخوردار است». بخش دوم قانون آزادی مطبوعات سوئد در اساس، یک قانون آزادی اطلاعات است که استثناهای آزادی دسترسی را برمی‌شمرد و چگونگی استیناف متقاضی اطلاعات را در موردی که مقامات این حق را انکار می‌کنند، مشخص می‌کند.^۱ کلمبیا نیز از پیشینه‌ای طولانی در زمینه قانون آزادی اطلاعات برخوردار است. قانون سال ۱۸۸۸ سازمان سیاسی و شهری آن کشور، به افراد اجازه می‌دهد اطلاعاتی را که در اختیار نهادها یا بایگانی‌های حکومتی است، درخواست کنند. ایالات متحده آمریکا قانون آزادی اطلاعات را در سال ۱۹۶۷ تصویب کرد. قوانین آزادی اطلاعات در استرالیا، کانادا و زلاند نو، همگی در سال ۱۹۸۲ تصویب شدند.

شماری از کشورهای آسیایی نیز در چند سال گذشته، قانون آزادی اطلاعات را تصویب کرده‌اند. فیلیپین در سال ۱۹۸۷ و در قانون معیارهای اخلاق و رفتار کارکنان و

1. Articles 1, 2 and 15. Article 15 provides that refusal by a Minister to Grant Access to Official Documents may be Appealed to the Government, Refusal by an Agency of Parliament is Governed by Special Provisions, and Refusal by any Other Public Authority may be Appealed to a Court of Law.

مقامات دولتی، حق دسترسی به اطلاعات را رسمیت بخشید.^۱ در هنگ کنگ، قانون حق دسترسی به اطلاعات در مارس ۱۹۹۵ تصویب شد. در تایلند، قانون اطلاعات رسمی در دسامبر ۱۹۹۷ به اجرا درآمد. در کره جنوبی، قانون افشای اطلاعات دولتی در سال ۱۹۹۸ اجرا شد. در ژاپن، قانون دسترسی به اطلاعات دولتی در آوریل ۲۰۰۱ به اجرا درآمد. در کشورهای دیگر منطقه نیز گام‌های مشخصی به سوی تصویب قوانین مشابه برداشته شد؛ برای مثال تایوان در حال آماده کردن قانون آزادی اطلاعات است. در اندونزی پیشرفت مهمی در این زمینه در جریان است. پیش‌نویس قانون آزادی اطلاعات در پاکستان، نپال و سری‌لانکا تدوین شده است.^۲ همچنین کشور هند در دسامبر ۲۰۰۲ این قانون را به تصویب رسانده است.

در خاورمیانه فقط فلسطین اشغالی دارای قانون آزادی اطلاعات است. قانون آزادی اطلاعات در مه ۱۹۹۸ در پارلمان این کشور تصویب شد. آفریقای جنوبی همچنان تنها کشور در آفریقا است که قانون آزادی اطلاعات را تصویب کرده است؛ اما در شماری از کشورهای آفریقایی قدم‌هایی برای تصویب این قانون برداشته شده است؛ برای مثال در نیجریه، لایحه آزادی اطلاعات در پارلمان در حال بررسی است. تلاش‌هایی نیز در این زمینه در کشورهای بوتسوانا، کنیا، مالاوی و زیمبابوه در جریان است. در پرو، قانونی در زمینه آزادی اطلاعات در سال ۱۹۹۴ به تصویب رسید. در نوامبر ۱۹۹۸، حکومت خودگردان شهر بوینس آیرس در آرژانتین قانونی را به تصویب رساند که بر اساس آن تمامی افراد از حق درخواست اطلاعاتی که در اختیار حکومت شهر است، برخوردارند. با کمک گزارشگر ویژه سازمان کشورهای آمریکایی در موضوع آزادی بیان، به تازگی پیش‌نویس لایحه دسترسی به اطلاعات در گواتمالا تهیه و آماده تصویب شده است.

1. Global Trends on the Right to Information: A Survey of South Asia, www.article19.org/docimages/11116.htm - 101k

۲. همان.

در حوزه کارائیب، بلیز و ترینیداد و توباگو قانون آزادی اطلاعات را به ترتیب در سال‌های ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ تصویب کردند و در جامائیکا قانون مشابه‌ای در دست بررسی است.

با تصویب قانون آزادی اطلاعات در انگلستان در نوامبر ۲۰۰۰، هم‌اکنون در اروپای غربی، آلمان تنها کشوری است که فاقد قانون آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات است.^۱

تقریباً تمامی کشورهای اروپای شرقی و مرکزی، قوانین حق دسترسی را به عنوان جزئی از گذار دموکراتیک خود پذیرفته‌اند. بسیاری از این کشورها قانون آزادی اطلاعات را از آن رو تصویب کرده‌اند که از کیفیت لازم برای عضویت در سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) برخوردار شوند. هر چند ناتو تا کنون از انتشار پیش‌نویس قانونی که کشورها را ملزم به رعایت آن می‌داند، اجتناب کرده است.^۲

دلیل هر چه باشد، کشورهای هم‌چون آلبانی، بوسنی و هرزگوین، بلغارستان، جمهوری چک، استونی، گرجستان، مجارستان، لتونی، لیتوانی، مولداوی و اسلواکی، روسیه و اوکراین چنین قانونی را به تازگی تصویب کرده‌اند. برخی کشورهای دیگر اروپایی، از جمله ارمنستان، مقدونیه، مونته‌نگرو، لهستان، رومانی و صربستان گام‌هایی در جهت تصویب این قانون برداشته‌اند.

مشخصات قوانین تضمین‌کننده آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات در شماری از کشورها به این شرح است:

1. Freedom of Information (FOI) <http://home.online.no/~wkeim/foi.htm>
2. David Banisar; Freedom Information and Access to Government Records Around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>

آفریقای جنوبی

- بخش (۳۲) قانون اساسی آفریقای جنوبی مصوب سال ۱۹۹۶^۱
- قانون تقویت دسترسی به اطلاعات، که در فوریه ۲۰۰۰ به تصویب رسید و از مارس ۲۰۰۱ به اجرا درآمد.^۲

آلبانی

- اصل (۲۳) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۸^۳
- قانون حق اطلاعات در زمینه اسناد دولتی مصوب سال ۱۹۹۹^۴
- قانون شماره (۸۴۵۷)، تولید و کنترل اطلاعات طبقه‌بندی شده را در آلبانی تنظیم می‌کند. قانون شماره (۸۴۵۸) نیز به تعریف شکل‌گیری نهاد نظارتی که وظیفه‌اش اجرای قانون است، می‌پردازد.^۵

ازبکستان

- ماده (۳۰) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۲^۶
- قانون تضمین آزادی دسترسی به اطلاعات، مصوب ۲۴ آوریل ۱۹۹۷.^۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

1. The Constitution of the Republic of South Africa, Act 108 of 1996, <http://www.policy.org.za/govdocs/constitution/saconst.html>
2. Promotion of Access to Information Act, Act 2 of 2000, <http://www.gov.za/gazette/acts/2000/a2-00.pdf>
3. Constitution of Albania, 1998, <http://www.ipls.org/services/kusht/contents.html>.
4. The law on the Right to Information over the Official Documents, No. 8503, June 3, 1999. <http://www.ijnet.org/img/assets/1033/ALBACC2I-Law-Helen2.doc>
5. Statute No. 8454, Dated 4.2.1999 on People's Advocate, <http://www.law.nyu.edu/eecr/bycountryrefs/albaniaPeopleAd.html>.
6. <http://www.uta.edu/cpsees/UZBEKCON.htm>
7. The Law on Guarantees and Freedom of Access to Information

اسپانیا

- ماده (۱۰۵) قانون اساسی، مصوب سال ۱۹۹۲^۱
- قانون دسترسی به اطلاعات و مدارک حکومتی^۲
- قانون حق دسترسی به اطلاعات زیست محیطی مصوب سال ۱۹۹۵.^۳

استرالیا

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۸۲.^۴

استونی

- ماده (۴۴) قانون اساسی استونی^۵
- قانون اطلاعات همگانی مصوب نوامبر ۲۰۰۰ که از سال ۲۰۰۱ به اجرا درآمده است.^۶

اسکاتلند

- قانون آزادی اطلاعات، مصوب سال ۲۰۰۲.^۷

1. Constitution of Spain, 1992, http://www.uni-wuerzburg.de/law/sp00000_.html

2. Ley 30/1992, de 26 de Noviembre, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común, <http://www.um.es/siu/marco/30-92.htm>. Modified by ley 4/99, de 13 January 1999

3. See <http://www.mma.es/normativa/legis/138-1995.htm>

4. Freedom of Information Act 1982, http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/foia1982222/, Freedom of Information (Fees and Charges) Regulations 1982, http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_reg/foiacr432/index.html, Freedom of Information (Miscellaneous Provisions) regulations 1982 http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_reg/foipr612/index.html.

5. Constitution of Estonia, http://www.uni-wuerzburg.de/law/en00000_.html

6. David Banisar; Freedom of Information and Access to Government Records Around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>

7. See http://www.scottish.parliament.uk/parl_bus/bills/b36s1.pdf

اسلواکی

- ماده (۲۶) و ماده (۴۵) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۲^۱
- قانون دسترسی آزاد به اطلاعات که در مه ۲۰۰۰ تصویب شد و از اول ژانویه ۲۰۰۱ به اجرا درآمد.^۲

اتریش

- بندهای «۳» و «۴» ماده (۲۰) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۸۷^۳
- قانون فدرال درباره وظیفه فراهم کردن اطلاعات^۴
- قانون محافظت از داده‌ها^۵
- قانون فدرال درباره اطلاعات محیط زیست مصوب سال ۱۹۹۳.^۶

انگلستان

- قانون آزادی اطلاعات، مصوب نوامبر ۲۰۰۰.^۷
- قانون اجرای دسترسی به اطلاعات حکومت مصوب سال ۱۹۹۴^۸
- قانون (دسترسی به اطلاعات) حکومت محلی مصوب سال ۱۹۸۵.

1. http://www.uni-wuerzburg.de/law/lo00000_.html
2. Act on Free Access to Information, http://info211.host.sk/zakon_en.php
3. Austrian Federal Constitutional Laws (selection), Herausgegeben vom Bundespressdienst, Wien 2000.
4. BGBl 1987/285 (15 May 1987). <http://www.kronegger.at/recht/norm/apg.htm>
5. Datenschutzgesetz 2000 (DSG 2000), Austrian Federal Law Gazette part I No. 165/1999 <http://www.bka.gv.at/datenschutz/legal.htm>
6. See Eva Glawischnig & Georg Gunsberg; Chapter 1: Austria; Legal and Institutional Framework and Practices for Public Participation, Rec, 2001?
7. Freedom of Information Act 2000 <http://www.cfoi.org.uk/foiact2000.html>
8. Government of the United Kingdom, Code of Practice on Access to Government Information, April 4 1994, Revised in January 1997, <http://www.cfoi.org.uk/coptext.html>

اوکراین

- قانون اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۲^۱
- ماده (۲) قانون نظم انتشار اطلاعات در باره فعالیت نهادهای عمومی و حکومت محلی از سوی وسایل ارتباط جمعی مصوب سال ۱۹۹۷.^۲

ایالات متحده آمریکا

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۶۶^۳
- قانون آزادی الکترونیک اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۶.^۴

ایتالیا

- بخش پنجم از قانون شماره (۲۴۱) مصوب ۷ اوت ۱۹۹۰^۵
- قانون حفظ داده‌ها مصوب سال ۱۹۹۶.^۶

ایرلند

- قانون آزادی اطلاعات ۱۹۹۷ که از آوریل ۱۹۹۸ به اجرا درآمده است.^۷

1. DAVID BANISAR, Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
2. Statute of September 23, 1997 (No 539/97)
3. Freedom of Information Act, 5 USC 552, 1966, http://www.epic.org/open_gov/foia/us_foia_act.html
4. Electronic Freedom of Information Act Amendments of 1996, http://www.epic.org/open_gov/efoia.html
5. Law No. 241 of 7 August 1990. http://www.governo.it/sez_presidenza/dica/documentazione/normativa_accesso/legge241_1990_eng.html
6. Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act No. 675 of 31.12.1996, <http://www.garanteprivacy.it/garante/preview/0,1724,448,00.html?sezione=120&LANG=2>
7. Freedom of Information Act, 1997, <http://www.irlgov.ie/finance/publications/foi/FREE1.HTM>

- قانون حفظ داده‌ها مصوب سال ۱۹۹۸.^۱

ایسلند

- قانون اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۶.^۲
- قانون اطلاعات شخصی مصوب سال ۲۰۰۰.^۳

بلیز

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۴.^۴

بلژیک

- اصلاحیه ماده (۲۳) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۳.^۵
- قانون حق دسترسی به مدارک اجرایی که در اختیار مقامات دولتی است.^۶

بلغارستان

- ماده (۴۱) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۱.^۷
- قانون دسترسی به اطلاعات دولتی مصوب سال ۲۰۰۰.^۸

1. DAVID BANISAR, FREEDOM OF INFORMATION AND ACCESS TO GOVERNMENT RECORDS AROUND THE WORLD, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
2. Act No. 50/1996, <http://www.rz.uni-frankfurt.de/~sobotta/Enskthyd.doc>
3. Act on Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data. No. 77/2000, <http://www.personuvernd.is/tolvunefnd.nsf/pages/1E685B166D04084D00256922004744AE>
4. Freedom of Information Act 1994, 14th May, 1994
<<http://www.Transparency.de/documents/source-book/c/cvF/f1.html>>
5. http://www.uni-wuerzburg.de/law/be00000_.html
6. Loi du 11 avril 1994 relative à la publicité de l'administration Law, la loi du 12 novembre 1997 relative à la publicité de l'administration dans les provinces et les communes.
7. Constitution of the Republic of Bulgaria of 13 July 1991, <http://www.uni-wuerzburg.de/law/bu00t.html>
8. Access to Public Information Act, <http://www.aip-bg.org/library/laws/apia.htm>. See the Access to Information Programme home page for detailed studies and reports on freedom of information in Bulgaria. http://www.aip-bg.org/index_eng.htm

- قانون محافظت از اطلاعات طبقه‌بندی شده مصوب آوریل ۲۰۰۲^۱
- قانون محافظت از اطلاعات شخصی مصوب ژانویه ۲۰۰۲^۲

بوسنی و هرزگوین

- قانون آزادی اطلاعات اکتبر ۲۰۰۰ که از سال ۲۰۰۲ به اجرا درآمده است.^۳

پرتغال

- ماده (۲۶۸) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۷۶^۴
- قانون دسترسی به اسناد اجرایی مصوب سال ۱۹۹۳.^۵

تایلند

- بخش (۴۸) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۱^۶
- قانون اطلاعات رسمی، در جولای ۱۹۹۷ به تصویب رسید و از دسامبر ۱۹۹۷ به اجرا درآمد.^۷

1. DAVID BANISAR, Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
2. Ibid.
3. Freedom Of Access To Information Act For The Federation Of Bosnia and Herzegovina, July 2001, http://www.ohr.int/ohr-dept/media-d/med-recon/freedom/default.asp?content_id=7269, Freedom Of Access To Information Act For The Republika Srpska, May 18, 2001 http://www.ohr.int/ohr-dept/media-d/med-recon/freedom/default.asp?content_id=7270.
4. Constitution of the Portuguese Republic, 1997, http://www.parlamento.pt/leis/constituicao_ingles/IND_CRP_ING.htm
5. Lei n 93/65; de 26 de Agosto, com as alterações constantes da Lei n 95/8; de 29 de Março e pela Lei n 99/94; de 16 de Julho <http://www.cada.pt/PAGINAS/ladaing.html>. See <http://www.cada.pt/PAGINAS/acessoing.html> for a detailed Overview of the Act.
6. Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2534 (1991), <http://www.parliament.go.th/files/library/b05-b.htm>
7. Official Information Act, B.E. 2540 (1997), <http://www.krisdika.go.th/law/text/lawpub/e02092540/text.htm>

ترینیداد و توباگو

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۹.^۱

جمهوری چک

- قانون آزادی دسترسی به اطلاعات مصوب مه ۱۹۹۹ که از اول ژانویه ۲۰۰۰ به اجرا درآمده است.^۲
- قانون دسترسی شهروندان چک به اطلاعاتی که پلیس مخفی دوران کمونیسم در باره آنان گردآورده است.^۳
- قانون شماره (۱۲۳/۱۹۹۸)، در باره افشای اطلاعات زیست محیطی^۴
- قانون محافظت از اطلاعات^۵
- طبقه بندی شده مصوب مه ۱۹۹۸^۶
- قانون محافظت از داده ها^۷
- قانون دسترسی به اسناد دولتی مصوب ۱۹۸۵^۸
- قانون پردازش اطلاعات شخصی^۹

1. Freedom of Information Act, 1999. Act 26 of 1999, <http://www.foia.gov.tt>
2. Law Dated 11 May 1999 On Free Access to Information, 106/1999 Coll, <http://www.uvdt.cz/dokumenty/zakonsvobinf.doc>
3. Homepage: <http://www.mvcr.cz/policie/udv/english/>
4. Law No. 123 /1998 on Access to Information on the Environment, of May 13, 1998, http://www.eel.nl/countries/czech_act.htm
5. DAVID BANISAR; Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
6. Protection of Classified Information Act, http://faculty.maxwell.syr.edu/asroberts/foi/library/czech_secrets.pdf
7. Act of 4 April 2000 on Protection of the Personal Data, http://www.uou.cz/eng/101_2000.php3
8. Lov nr 572 af 19 desember 1985 om offentlighed i forvaltningen), <http://www.vissenbjergkommune.dk/postli/offlov.htm> (In Danish)
9. The Act on Processing of Personal Data (Act No. 429 of 31 May 2000), <http://www.datatilsynet.dk/eng/>

• قانون اطلاعات زیست‌محیطی شماره (۲۹۲)، مصوب ۱۹۹۴.^۱

رومانی

• ماده (۳۱) قانون اساسی؛^۲

• قانون آزادی دسترسی به اطلاعات مورد توجه عموم، مصوب اکتبر ۲۰۰۱^۳

• قانون دسترسی به پرونده‌های شخصی و افشای اسناد امنیتی پلیس سیاسی مصوب

سال ۱۹۹۹.^۴

زیمبابوه

• قانون دسترسی به اطلاعات و زندگی شخصی، که در ژانویه سال ۲۰۰۲ تصویب شد

و در فوریه ۲۰۰۲ به امضای رئیس‌جمهور رسید.

ژاپن

• قانون دسترسی به اطلاعات نهادهای اجرایی، مصوب ۱۹۹۹ که از آوریل ۲۰۰۱

اجرا شده است.^۵

1. David Banisar; Freedom of Information and Access to Government Records Around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
2. Ibid.
3. The Law Regarding the Free Access to the Information of Public Interest, <http://www.publicinfo.ro/INITIAT/Legea%20accesului%20engl.pdf>
4. Law No. 189/7 December 1999 on the Access to the Personal File and the Disclosure of the Securities as a Political Police, <http://www.cnsas.ro/legeng.htm>
5. Law Concerning Access to Information Held by Administrative Organs <http://www.somucho.go.jp/gyoukan/kanri/translation.htm>. For a Detailed Analysis and Comparison with US Law, See Lawrence Repeta and David M. Schultz, Japanese Government Information: New Rules for Access the 2001 Information Disclosure Law, and a Comparison with the U.S. FOIA, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/nsa/foia/japanfoia.html>

سوئد

- قانون آزادی مطبوعات مصوب سال ۱۷۶۶، اصلاح شده در سال‌های ۱۹۷۹ و ۱۹۷۶^۱
- قانون داده‌های شخصی مصوب سال ۱۹۹۸.^۲

فرانسه

- ماده (۱۴) اعلامیه حقوق شهروند مصوب سال ۱۷۸۹^۳
- قانون حق دسترسی به مدارک اجرایی^۴
- قانون محافظت از داده‌ها مصوب سال ۱۹۷۸.^۵

فنلاند

- بخش (۱۲) قانون اساسی مصوب سال ۲۰۰۰^۶
- قانون علنی بودن فعالیت‌های حکومتی اول دسامبر ۱۹۹۹.^۷

فلسطین اشغالی

- قانون آزادی اطلاعات مصوب می ۱۹۹۸ که از سال ۱۹۹۹ به اجرا درآمده است.^۸

1. See http://www.uni-wuerzburg.de/law/sw03000_.html
2. Personal Data Act (1998:204)
<http://www.datainspektionen.se/PDF-filer/ovrigt/pul-eng.pdf>
3. David Banisar; Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
4. Loi no. 78-753 du 17 juillet 1978 de la liberté d'accès au documents administratifs; Loi no 79-587 du juillet 1979 relative à la motivation des actes administratifs et à l'amélioration des relations entre l'administration et le public. Amended by Loi n°2000-321 du 12 avril 2000 relative aux droits des citoyens dans leurs relations avec les administrations (J.O. du 13 avril 2000). Travaux préparatoires, see:
http://www.assembleenationale.fr/2/2dbc_2000.htm#loi2000_321. English version: <http://www.cada.fr/uk/center2.htm>
5. <http://ccweb.in2p3.fr/secur/legal/l78-17-home.html>
6. Constitution of Finland, 2000, http://www.uni-wuerzburg.de/law/fi00000_.html
7. Act on the Openness of Government Activities, No. 621/99,
<http://www.om.fi/1184.htm>. See "Right of Access to Documents: New Finnish Legislation", Freedom of Information Review, No. 92, April 2001.
8. Ibid

فیلیپین

- ماده (۳) از بخش (۷) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۸۷^۱
- قانون معیارهای اخلاق و رفتار مقامات و کارکنان بخش عمومی مصوب سال ۱۹۸۷.^۲

کانادا

- قانون دسترسی به اطلاعات مصوب سال ۱۹۸۳.^۳

کره جنوبی

- قانون افشای اطلاعات اداره‌های دولتی، مصوب ۱۹۹۶ که از سال ۱۹۹۸ به اجرا درآمده است.^۴

کلمبیا

- مواد (۱۵)، (۲۰)، (۷۸)، (۱۱۲)، (۱۳۵) و (۱۳۶) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۱.^۵

گرجستان

- مواد (۳۷) و (۴۱) قانون اساسی گرجستان^۶
- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۹.^۷

1. Constitution of Philippines, <http://www.chanrobles.com/philsupremelaw1.htm>
2. Republic Act 6713 of 1987, <http://www.tag.org.ph/phillaw/law4-RA6713.htm>
3. Access to Information Act, C. A-1, <http://canada.justice.gc.ca/STABLE/EN/Laws/Chap/A/A-1.html>. (Annotated)
4. Act on Information Disclosure by Public Agencies, Act No. 5242, December 31, 1996.
5. Constitution of Colombia, 1991, http://confinder.richmond.edu/Colombia_const2.html
6. Constitution of the Republic of Georgia, <http://www.friends-partners.org/oldfriends/constitution/constitution.georgia.html>
7. General Administrative Code of Georgia, http://www.iris.umd.edu/adass/proj/code_admin_general.zip

لتونی

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۹۸.^۱

لهستان

- ماده (۶۱) قانون اساسی^۲
- قانون دسترسی به اطلاعات عمومی که در سپتامبر ۲۰۰۱ به تصویب رسید و از ژانویه ۲۰۰۲ به اجرا درآمد؛^۳
- قانون حفظ اطلاعات طبقه‌بندی شده در سال ۱۹۹۹^۴
- قانون دسترسی به اطلاعات پلیس مخفی مصوب سال ۱۹۹۷^۵
- قانون دسترسی به اطلاعات زیست محیطی و محافظت آن و ارزیابی آثار زیست محیطی مصوب نوامبر ۲۰۰۰^۶
- قانون حفظ داده‌ها.^۷

لیتوانی

- ماده (۲۵) قانون اساسی^۸
- قانون تأمین اطلاعات برای عموم^۹

1. Law on Freedom of Information, Adopted 29 October 1998, Signed 6 November 1998.
2. Constitution of Poland, http://www.uni-wuerzburg.de/law/pl00000_.html
3. DAVID BANISAR, FREEDOM OF INFORMATION AND ACCESS TO GOVERNMENT RECORDS AROUND THE WORLD, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
4. The Classified Information Protection Act of 22 January 1999.
5. DAVID BANISAR, Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002. <http://www.privacyinternational.org/>
6. The Act of 9 November 2000 on Access to Information on the Environment and Its Protection and on Environmental Impact Assessments, http://www.mos.gov.pl/mos/akty-p/dostep_eng.html
7. Web Site of Data Protection Commission. <http://www.giodo.gov.pl/English/english.htm>
8. DAVID BANISAR, Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
9. http://www.lrtv.lt/en_lrtvm.htm

• قانون حفظ قانونی داده‌های شخصی.^۱

مجارستان

• ماده (۶۱) قانون اساسی^۲

• قانون محافظت از داده‌های شخصی و افشای داده‌های مورد توجه عموم مصوب

۱۹۹۲^۳

• قانون محرمانه بودن مصوب سال ۱۹۹۵^۴

• قانون دسترسی افراد به اطلاعات شخصی موجود نزد پلیس مخفی دوران کمونیسم

۱۹۹۵.^۵

مکزیک

• قانون فدرال شفافیت و دسترسی عموم به اطلاعات حکومتی که در آوریل ۲۰۰۲ به

تصویب رسید، در ژوئن ۲۰۰۲ توشیح شد و قرار بود از سال ۲۰۰۳ به اجرا درآید.^۶

مولداوی

• مواد (۳۴) و (۳۷) قانون اساسی مصوب سال ۱۹۹۴^۷

1. The Law on Legal Protection of Personal Data, No 63-1479, 1996. Amended by Law No VII-662, March 12, 1998, Amended by Law Amending the Law on Legal Protection of Personal Data, July 2000.
2. Constitution of the Republic of Hungary, http://www.uni-wuerzburg.de/law/hu00000_.html.
3. Act LXIII OF 1992 on the Protection of Personal Data and the Publicity of Data of Public Interest, <http://www.obh.hu/adatved/indexek/AVTV-EN.htm>
4. Act LXV of 1995 on State and Official Secrets, http://faculty.maxwell.syr.edu/asroberts/foi/library/hungary_secretcy_95.pdf
5. Act XXIII of 1994 on the Screening of Holders of Some Important Positions, Holders of Positions of Public Trust and Opinion-Leading Public Figures, and on the Office of History* <http://www.th.hu/html/en/torv.html>
6. Federal Transparency and Access to Public Government Information Law, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB68/laweng.pdf>. An Extensive Review of the Act is Available at <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB68/>
7. Constitution of the Republic of Moldova, Adopted on July 29, 1994, <http://oncampus.richmond.edu/~jjones//confinder/moldova3.htm>

- قانون دسترسی به اطلاعات مصوب سال ۲۰۰۰^۱
- اصلاحیه اصول اجرایی و کیفری مصوب سال ۲۰۰۱.^۲

نروژ

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۱۹۷۰^۳
- قانون دسترسی به اطلاعات زیست محیطی مصوب دسامبر ۲۰۰۰^۴
- قانون داده‌های شخصی مصوب سال ۲۰۰۰.^۵

نیوزیلند

- بخش قانون حقوق^۶
- قانون اطلاعات رسمی مصوب سال ۱۹۸۲^۷
- قانون اطلاعات و اجلاس‌های رسمی حکومت محلی مصوب سال ۱۹۸۷.^۸

1. Access to Information Law, No 982-XIV, 5.11.2000
http://ijc.iatp.md/en/mlu/docs/access_info_law.html
2. Committee for the Protection of Journalists, Attacks on the Press 2001: Moldova, <http://www.cpj.org/attacks01/europe01/moldova.html>
3. Act of 19 June 1970 Relating to Public Access to Documents in the Public Administration (lov om offentlighet i forvaltningen av 19 juni 1970 nr 69). Amended by Act No. 47 of 11 June 1982 and Act no. 86 of 17 December 1982 and Act of 10 January 1997 No. 7.,
<http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-19700619-069-eng.pdf>
4. Right of Access to Environmental Information,
<http://odin.dep.no/md/engelsk/publ/rapporter/022051-220008/index-dok000-b-n-a.html>
5. Act of 14. April 2000 No. 31 Relating to the Processing of Personal Data (Personal Data Act) <http://www.datatilsynet.no/lov/loven/poleng.html>
6. http://www.uni-wuerzburg.de/law/nz01000_html
7. Official Information Act 1982, <http://www.ombudsmen.govt.nz/official.htm>
8. Local Government Official Information and Meetings Act 1987,
<http://www.ombudsmen.govt.nz/local.htm>

ویلز

- قانون اجرای دسترسی به اطلاعات حکومت برگرفته از قانون انگلستان.^۱

هلند

- قانون دسترسی عمومی به اطلاعات حکومتی مصوب سال ۱۹۹۱^۲
- قانون حفظ داده‌های شخصی.^۳

هندوستان

- قانون آزادی اطلاعات مصوب سال ۲۰۰۲^۴

یونان

- ماده (۱۰) قانون اساسی^۵
- ماده (۵) اصول رویه‌های دولتی، قانون شماره (۲۶۹۰) مصوب سال ۱۹۹۹.^۶

همچنان که ملاحظه می‌شود، تدوین قوانین آزادی اطلاعات و حق دسترسی به کشورهای صنعتی ثروتمند و برخوردار از دموکراسی‌های مستحکم، محدود نمانده است؛ بلکه تصویب قوانین در هند، مکزیک، آفریقای جنوبی، لهستان، بلغارستان و ... نشان می‌دهد که

1. David Basir, Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
2. Act of 31 October 1991, Containing Regulations Governing Public Access to Government Information. This Replaced the Act on Public Access to Information of 9 November 1978, http://www.minbzk.nl/contents/pages/00012478/public_access_government_info_10-91.pdf
3. Personal Data Protection Act, <http://www.cbp-info.nl/bis/subset-1-11-7.html>
4. Act of 31 October 1991, Containing Regulations Governing Public Access to Government Information. This Replaced the Act on Public Access to Information of 9 November 1978, http://www.minbzk.nl/contents/pages/00012478/public_access_government_info_10-91.pdf
5. Constitution of Greece <http://www.mfa.gr/syntagma/>
6. <http://www.rz.uni-frankfurt.de/~sobotta/greecenew.htm>

دسترسی آزاد به اطلاعات نقش قاطعی در اقتصادها و دموکراسی‌های در حال توسعه و در حال گذار ایفا می‌کند.

آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات در بسیاری از اسناد بین‌المللی (از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر) و از سوی نهادهای مهم بین‌المللی و منطقه‌ای (سازمان ملل، یونسکو، کشورهای مشترک‌المنافع، شورای اروپا و سازمان کشورهای آمریکایی) به رسمیت شناخته شده است.

وسایل ارتباط جمعی و نهادهای مدنی ملی و بین‌المللی نیز به تلاش گسترده‌ای برای بهره‌مندی بیش از پیش مردم از حق دسترسی به اطلاعات دولتی و در نتیجه، افزایش مشارکت آنان در فرایندهای سیاستگذاری و تصمیم‌گیری دست‌یازیده‌اند.

افزون بر تدوین قوانین جامع حق دسترسی، بسیاری از کشورها، دسترسی به انواع خاص اطلاعات را به صورت قانون درآورده‌اند. در برخی کشورها، قوانین تازه «حفاظت از داده‌ها» به شهروندان امکان می‌دهد تا اسناد و مدارک موجود در باره خود را، که نزد دستگاه‌های دولتی یا نهادهای خصوصی است، طلب کنند و از محتوای آن آگاه شوند. در قوانینی دیگر، به‌ویژه حق دسترسی شهروندان به اطلاعات در زمینه‌هایی همچون بهداشت و محیط زیست، به رسمیت شناخته شده است.^۱

البته با وجود دستاوردهای زیاد در عرصه آزادی اطلاعات و حق دسترسی، نباید از یاد برد که صرف وجود قانون، همواره به معنای وجود امکان دسترسی نیست. هنوز در برخی کشورها ساز و کارهای تحقق این حقوق پیش‌بینی و تدوین نشده یا به درستی به آن‌ها عمل نمی‌شود. هنوز هم بسیاری از حکومت‌ها از انتشار اطلاعات مورد توجه و نیاز شهروندان سر باز می‌زنند. رسیدگی به تقاضای دریافت اطلاعات به تأخیر می‌افتد و یا دستگاه‌های دولتی برای در اختیار نهادن اطلاعات هزینه‌های نامعقولی را از متقاضیان مطالبه می‌کنند.

1. DAVID BANISAR; Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>

گاه استنباط دادگاه‌ها از مواد قانون حق دسترسی، یکسره این قوانین را بی‌فایده می‌کند. حکومت‌ها گاه بر نهادهای مستقلی که اطلاعات و حق اطلاعات و آگاهی را مطالبه می‌کنند، فشار وارد می‌آورند.

رویکرد جوامع و نهادهای گوناگون به حق دسترسی و تضمین تحقق آن در قوانین ملی، بیش و پیش از همه، نتیجه آگاهی به کارکرد آن در تأمین، تضمین و پیشبرد دموکراسی است. بخشی از این آگاهی نیز در پرتو دقت در مباحث چالش‌انگیز در زمینه حق دسترسی همچون حق دسترسی به اطلاعات و امنیت ملی، حق دسترسی به اطلاعات و حریم شخصی، حق دسترسی به اطلاعات و حق مؤلف و نظایر آن امکان‌پذیر است. از سوی دیگر به اعتقاد صاحب‌نظران گرچه می‌توان حق دسترسی به اطلاعات را به طور ضمنی از تضمین‌های ملی و بین‌المللی در زمینه آزادی بیان استنباط کرد، با وجود این، حفظ تمایز مفهومی این دو مهم است. آزادی اطلاعات، حق دسترسی به اطلاعات و آزادی بیان مفاهیمی درهم تنیده‌اند، لیکن مفاهیمی یکسان نیستند. از همین رو تدوین قانون ویژه‌ای برای تضمین آزادی اطلاعات و دسترسی به اطلاعات ضروری است.

متأسفانه با وجود توجه جهانی به آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات، هنوز در کشور ما بحثی واقعی و عمده در این باره صورت نگرفته است و تدوین قانون تضمین‌کننده این حقوق در دستور کار نهادهای قانون‌گذاری کشور قرار ندارد.

آثار تصویب قانون آزادی اطلاعات و حق دسترسی

توماس هارت و کارولین وزل، دو تن از متخصصان آلمانی، آزادی اطلاعات، فواید تصویب قانون آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات را چنین بر می‌شمرند^۱:

شفافیت: قانون آزادی اطلاعات، با استقرار اصل انتشار علنی تمامی اطلاعات دولتی، فضای تفاهم، اعتماد و همکاری را میان شهروندان و دولت به وجود می‌آورد. به اعتقاد

1. Hart, Thomas, Carolin Welzel; Freedom of Information and Transparent State, www.begix.de.foi

برخی صاحب‌نظران، فضای سرد کنونی میان دولت‌ها و شهروندان و روحیه یأس در میان شهروندان و پرهیز آنان از مشارکت در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی به میزان بسیاری ناشی از فقدان اطلاعات در باره کنش‌های واقعی دولت‌هاست. نبود شفافیت در رفتارهای دولت و اصرار آن بر پنهانکاری، این احساس را در شهروندان به وجود می‌آورد که جدی گرفته نمی‌شوند، نقشی در سرنوشت خود ندارند و از مشارکت دموکراتیک در فرایندهای سیاسی محروم مانده‌اند.

تقویت مشارکت مدنی: میزان مشارکت مدنی شهروندان در فعالیت‌های اجتماعی نیز تابعی از چشم‌انداز آنان از اثربخشی این‌گونه فعالیت‌هاست. تنها هنگامی می‌توان بر بی‌توجهی ناشی از نارضایتی غلبه کرد که شهروندان، بنا بر دلایل مستحکم، باور کنند که حضور آنان در این عرصه جدی تلقی می‌شود و «درونداد» آنان بر سیاست‌ها و عملکردها تأثیرگذار است. از همین رو در یک نظام غیر شفاف، حتی تدوین بهترین راهبردها برای تقویت مشارکت مدنی شهروندان، حاصلی در پی ندارد.

افزایش کارآمدی: اگر امکانات فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و نوسازی شیوه‌های اجرایی، که از آن به عنوان «دولت الکترونیکی» تعبیر می‌شود، با تصویب و اجرای درست قوانین آزادی اطلاعات همراه شود، به میزان چشمگیری بر کارآمدی نظام اداری کشورها افزوده خواهد شد. این آمیزه، راهی آسان و ارزان برای شفاف ساختن حکومت است. در عین حال سبب کاهش هزینه‌های اجرایی نیز می‌شود؛ برای مثال دسترسی شرکت‌ها به اطلاعات واقعی مناقصه‌ها، فضا را رقابتی‌تر می‌کند و از هزینه‌ها می‌کاهد. قانون دسترسی به اطلاعات در سال ۲۰۰۳ در هند به تصویب رسید. جالب است بدانیم که دولت هند امیدوار است بر اساس امکانات فراهم آمده در پرتو این قانون فقط در هزینه‌های بخش دولتی، ۱/۷ میلیارد دلار صرفه‌جویی کند.

پیشگیری از فساد: تأثیر قانون و ساز و کارهای تضمین‌کننده آزادی اطلاعات و حق دسترسی بر پیشگیری از فساد اداری، مورد پذیرش همگان است. در حقیقت، یک فرهنگ اجرایی شفاف در مقابله با فساد به مراتب تواناتر است. در بسیاری از کشورها، این امر

نخستین دلیل تدوین قانون آزادی اطلاعات و تضمین حق دسترسی بوده است. ناگفته پیداست که دولت‌ها و شهروندان هر دو از این امر منتفع می‌شوند. همچنان‌که اشاره شد، کشور سوئد دارای کهن‌ترین سنت آزادی اطلاعات است. جالب آنکه این کشور همواره یکی از پایین‌ترین نرخ‌های فساد اداری را در جهان داشته است.

تقویت فرایندهای اداری اصلاح‌گرا: هر قدر بر میزان شفافیت دستگاه‌های حکومتی افزوده شود، به همان میزان فرایندهای اصلاحی اداره امور تقویت می‌شوند. آثار این امر در سه زمینه قابل مشاهده است:

(۱) **ایجاد انگیزه برای نوآوری:** بر اثر شفاف‌سازی، ساز و کارهای اداری و فرایندهای ناکارآمد دولتی آشکار می‌شوند و دولت بیش از پیش ناچار به تجدید ساختار خواهد شد.

(۲) **انسجام اجتماعی:** تصویر انعطاف‌ناپذیر، غیرقابل نفوذ و هولناک نظام اداری - سیاسی از میان می‌رود. این امر بر ارتباط شهروندان و حکومت تأثیر مثبت دارد.

(۳) **تحول فرهنگی:** از رهگذر قوانین آزادی اطلاعات و حق دسترسی، بر میزان ارتباط‌های مردم و حکومت افزوده می‌شود. بدین ترتیب حکومت‌ها در می‌یابند که کدام‌یک از فعالیت‌های‌شان بیش‌تر مورد توجه جامعه است و از این طریق می‌توانند به سطح بالاتری از جهت‌گیری به سوی شهروندان نائل شوند. این تعامل مبتنی بر آزادی در بلندمدت، می‌تواند به تحولی فرهنگی در ساختار اداری بینجامد.

در مجموع می‌توان تأثیرات آزادی اطلاعات را بر ارتقای حقوق مدنی شهروندان چنین جمع‌بندی کرد: برخورداری از این حق، ارتباط شهروندان با حکومت را بهینه می‌کند، بر امکانات شهروندان برای دستیابی به آگاهی اجتماعی طبعاً بر فرصت انتخاب آنان می‌افزاید، بنیان مستحکم‌تری برای مشارکت عموم در موضوعات و فرایندهای سیاسی فراهم می‌کند و دست آخر این که افزایش مشارکت عموم در فرایندهای اجتماعی حکومت را کارآمدتر و فساد را کنترل می‌کند.

ویژگی های قانون آزادی اطلاعات

صاحب نظران برای قانون آزادی اطلاعات، ویژگی هایی را برشمرده اند. صورت بندی توماس هارت و کارولین وزل از این ویژگی ها چنین است^۱:

گستره و چشم انداز: نخستین موضوعی که باید در تدوین قانون آزادی اطلاعات و حق دسترسی مورد توجه قرار گیرد، ارائه تعریفی روشن و جامع در باره آن است. اصل اساسی آن است که شهروندان به تمامی اطلاعات عمومی، صرف نظر از نوع آن ها، دسترسی داشته باشند. بر اساس این اصل، وظیفه ارائه دلایل توجیهی برای هر مورد استثنا از این قاعده، بر عهده حکومت است.

استثناها: این نیز یک اصل پذیرفته شده است که برخورداری از قانون آزادی اطلاعات نباید منافع مشروع عمومی و خصوصی را تهدید کند. از همین رو در قانون باید به روشنی مورد های استثنا مشخص شوند. البته دامنه استثناها نباید چنان وسیع و مبهم در نظر گرفته شود، که آزادی اطلاعات را از محتوا تهی کند. توسل به مورد های استثنایی، معمول ترین شیوه برای بی اثر کردن قانون آزادی اطلاعات و حق دسترسی است.

هزینه ها: طبعاً در اختیار نهادن اطلاعات گاه متضمن صرف هزینه است. گرچه این یک استدلال معتبر است که دولت باید هزینه ارائه اطلاعات را به طور کامل از محل بودجه عمومی تأمین کند، معمولاً در قوانین آزادی اطلاعات بنا بر دلایل قابل توجیهی، به هزینه هایی که متقاضیان اطلاعات باید بابت درخواست آن بپردازند، اشاره شده است. تعیین هزینه های متعادل برای به دست آوردن اطلاعات، یکی از راه های مقابله با مقاومت اجرایی در برابر اجرای کامل قانون آزادی اطلاعات است. دو قاعده در این زمینه وجود دارد:

۱. هزینه ها نباید چندان سنگین در نظر گرفته شود که متقاضیان را از درخواست اطلاعات باز دارد؛

۲. نرخ های تعیین شده باید بر هزینه ارائه اطلاعات مبتنی باشند، نه تهیه آن ها.

1. Ibid.

به هر حال، همواره باید برای کسانی که دارای بضاعت پرداخت هزینه‌های دریافت اطلاعات نیستند، معافیت‌هایی در نظر گرفته شود.

نرخ‌های دسترسی به اطلاعات در برخی کشورها چنین برآورد شده است:

کانادا: حداکثر ۲۵ دلار کانادا

سوئد: رایگان

آفریقای جنوبی: موردهای متفاوت را قانون تعیین کرده است

تایلند: قانونی در این زمینه وجود ندارد

مجارستان: هزینه ارائه اطلاعات

ایالات متحده آمریکا: «هزینه مناسب» که نهادها به صورت قانونی تعیین می‌کنند. در

مواردی که منفعت عموم در میان است، هزینه‌ها تا صفر نیز تقلیل می‌یابد.

زمان پاسخ: اگر دستگاه‌های اجرایی محدوده زمانی را برای ارائه اطلاعات به متقاضیان

در نظر نگیرند، به آسانی می‌توان اصل آزادی اطلاعات و حق دسترسی را زیر سؤال برد. از

همین رو در بسیاری از قوانین مربوط به آزادی اطلاعات و حق دسترسی، برای دستگاه‌های

دولتی برای ارائه اطلاعات مهلتی تعیین شده است.

البته در بعضی قوانین دو زمان مورد توجه قرار گرفته است؛ نخست، زمان اعلام وصول

درخواست که بسیار کوتاه است و در آن، ضمن تأیید دریافت اطلاعات، گردش کار

درخواست نیز توضیح داده می‌شود. دوم، زمان طولانی‌تر که در آن اطلاعات برای ارائه

آماده می‌شود. در هر صورت، در بیش‌تر قوانین، این زمان مقرر از یک ماه فراتر نمی‌رود.

البته در قوانین، معمولاً موردهای خطیر که اطلاعات باید به سرعت در اختیار متقاضی قرار

بگیرد، نیز پیش‌بینی شده است؛ زیرا اطلاعات، کالایی است که گذر زمان ممکن است به

شدت بر کیفیت و اثربخشی آن تأثیر منفی بگذارد.

زمان پیش‌بینی شده دستگاه‌های دولتی برای ارائه اطلاعات، در برخی قوانین آزادی

اطلاعات به این شرح است:

کانادا: سی روز

آفریقای جنوبی: سی روز

سوئد: فوراً یا هر چه زودتر

تایلند: یک دوره زمانی مناسب

مجارستان: هشت روز

ایالات متحده آمریکا: بیست روز

حل اختلاف: در مواقع لازم و در صورت بروز اختلاف، وجود یک نهاد مستقل مشورتی و میانجی میان شهروندان، دولت و دادگاه، ضروری است.

ارتباط با قوانین دیگر: مقررات و میثاق‌های منطقه‌ای و ملی چندی در مورد آزادی اطلاعات و حق دسترسی وجود دارد. به هنگام تدوین قوانین ملی آزادی اطلاعات باید این موضوع را مورد توجه قرار داد. در عین حال معمولاً در چارچوب ملی نیز قوانینی در ارتباط مستقیم یا غیر مستقیم با آزادی اطلاعات و حق دسترسی وجود دارند. قانونگذاران باید فصل‌های مشترک این قوانین و نقاط افتراق و تلاقی آن‌ها را به دقت و آشکارا تعریف و صورت‌بندی کنند تا کاستی‌های احتمالی به حداقل برسد.^۱

۱. نهاد «ماده ۱۹» (Article 19) نیز که نام خود را از اصل ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی اقتباس کرده و یک نهاد مدنی غیر دولتی فعال در زمینه معرفی و تبیین آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات است. این نهاد در ژوئن سال ۱۹۹۹ معیارهایی را برای تدوین قانون حق دسترسی به اطلاعات از سوی دولت‌ها تدوین و منتشر کرد. این معیارها بلافاصله در گزارش سال ۲۰۰۰ گزارشگر ویژه سازمان ملل در موضوع آزادی بیان مورد تأیید قرار گرفت. گزارشگر ویژه سازمان کشورهای آمریکایی در موضوع آزادی بیان نیز این معیارها را تأیید و از آن‌ها به عنوان «مبانی و معیارهای بنیادین تأمین دسترسی مؤثر به اطلاعات» یاد کرده است. رئیس این اصول نه‌گانه، که بنیان آزادی اطلاعات و حق دسترسی به اطلاعات بر آن‌ها استوار است، به این شرح است:

اصل اول، افشای حداکثر:

بر قانون آزادی اطلاعات باید رویکرد «افشای حداکثر» حاکم باشد.

اصل دوم، الزام به انتشار:

نهادهای دولتی همواره باید ملزم به انتشار اطلاعات کلیدی باشند.

اصل سوم، تقویت حکومت باز:

نهادهای دولتی باید فعالانه حکومت باز را از طریق آموزش عمومی در موضوع حق دسترسی، گستره اطلاعات موجود و شیوه دستیابی به اطلاع و نیز مقابله با فرهنگ پنهانکاری رسم تقویت کنند.

منابع و مأخذ

1. Act of 14. April 2000 No. 31 Relating to the Processing of Personal Data (Personal Data Act)
<http://www.datatilsynet.no/lov/loven/poleng.html>

2. Access to Public Information Act,
<http://www.aip-bg.org/library/laws/apia.htm>. See the Access to Information Programme home page for detailed studies and reports on freedom of information in Bulgaria. http://www.aip-bg.org/index_eng.htm

3. Access to Information Act, C. A-1,
<http://canada.justice.gc.ca/STABLE/EN/Laws/Chap/A/A-1.html>.
(Annotated)

اصل چهارم، دامنه محدود موردهای استثنایی:

استثناءها بر اصل آزادی اطلاعات و حق دسترسی، باید به طور دقیق در قانون پیش‌بینی شوند. هیچ‌یک از دستگاه‌ها و نهادهای دولتی نباید به طور کامل از حیطه قانون آزادی اطلاعات مستثنا باشند، حتی اگر بیش‌تر کارکردهای آن‌ها در محدوده استثناء قرار گیرد. این امر در مورد تمام بخش‌های حکومت (قوه مقننه، مجریه و قضاییه) و نیز تمامی کارکردهای حکومت (از جمله دستگاه‌های امنیتی و دفاعی) صادق است. فاش نکردن اطلاعات باید مورد به مورد توجیه شود.

اصل پنجم، آسان کردن دسترسی به اطلاعات:

درخواست دسترسی به اطلاعات باید به سرعت و بدون ایجاد مانع و مشکلی عمدی به جریان بیفتد. در عین حال وقتی درخواستی رد می‌شود، درخواست‌کننده باید از امکان طرح موضوع در مرجعی مستقل برخوردار باشد.

اصل ششم، هزینه‌ها:

هزینه‌های سنگین نباید مانع درخواست دسترسی به اطلاعات شوند.

اصل هفتم، مذاکرات علنی:

جلسه‌های نهادهای حکومت باید علنی باشد.

اصل هشتم، اولویت بخشیدن به افشاگری:

قوانین ناهم‌تنگ با اصل افشای حداکثر باید اصلاح یا لغو شوند.

اصل نهم، حمایت از هشداردهندگان:

کسانی که اطلاعات خلاف‌کاری‌ها را منتشر می‌کنند (هشداردهندگان)، نیز باید حمایت شوند.

برای مطالعه ترجمه کامل این اصول نه‌گانه مراجعه کنید به: نمک‌دوست تهرانی، حسن، «حق دسترسی به اطلاعات: بنیان‌ها، روند جهانی و جایگاه ایران»، فصلنامه رسانه، سال چهاردهم، شماره ۱، بهار ۱۳۸۲، پیاپی ۵۳، صص ۶۶-۵۵.

4. Access to Information Law, No 982-XIV, 5.11.2000
http://ijc.iatp.md/en/mlu/docs/access_info_law.html
5. Act on Information Disclosure by Public Agencies, Act No. 5242,
December 31, 1996.
6. Act no. 50/1996,
<http://www.rz.uni-frankfurt.de/~sobotta/Enskthyd.doc>
7. Act of 31 October 1991, containing regulations governing public access
to government information. This replaced the Act on Public Access to
Information of 9 November 1978,
http://www.minbzk.nl/contents/pages/00012478/public_access_government_info_10-91.pdf
8. Act on Free Access to Information, http://info211.host.sk/zakon_en.php
9. Act on Protection of Individuals with Regard to the Processing of
Personal Data. No. 77/2000,
<http://www.personuvernd.is/tolvunefnd.nsf/pages/1E685B166D04084D00256922004744AE>
10. Act of 4 April 2000 on Protection of the Personal Data,
http://www.uoou.cz/eng/101_2000.php3
11. Act LXIII OF 1992 on the Protection of Personal Data and the
Publicity of Data of Public Interest,
<http://www.obh.hu/adatved/indexek/AVTV-EN.htm>
12. Act on the Openness of Government Activities, No. 621/99,
<http://www.om.fi/1184.htm>. See "Right of Access to Documents: New
Finnish Legislation", Freedom of Information Review, No. 92, April 2001.
13. The Act of 9 November 2000 on Access to Information on the
Environment and Its Protection and on Environmental Impact
Assessments, http://www.mos.gov.pl/mos/akty-p/dostep_eng.html
14. The Act on Processing of Personal Data (Act No. 429 of 31 May 2000),
<http://www.datatilsynet.dk/eng/>
15. Act XXIII of 1994 on the Screening of Holders of Some Important
Positions, Holders of Positions of Public Trust and Opinion-Leading

Public Figures, and on the Office of History
<http://www.th.hu/html/en/torv.html>

16. Act LXV of 1995 on State and Official Secrets,
http://faculty.maxwell.syr.edu/asroberts/foi/library/hungary_secrecy_95.pdf

17. Act of 19 June 1970 relating to public access to documents in the public administration (lov om offentlighet i forvaltningen av 19 juni 1970 nr 69). Amended by Act No. 47 of 11 June 1982 and Act no. 86 of 17 December 1982 and Act of 10 January 1997 No. 7. ,
<http://www.ub.uio.no/ujur/ulovdata/lov-19700619-069-eng.pdf>

18. Act of 31 October 1991, containing regulations governing public access to government information. This replaced the Act on Public Access to Information of 9 November 1978,
http://www.minbzk.nl/contents/pages/00012478/public_access_government_info_10-91.pdf

19. Articles 1, 2 and 15. Article 15 Provides that Refusal by a Minister to Grant Access to Official Documents may be Appealed to the Government, Refusal by an Agency of Parliament is Governed by Special Provisions, and Refusal by any Other Public Authority may be Appealed to a Court of Law.

20. Austrian Federal Constitutional Laws (selection), Herausgegeben vom Bundespressdienst, Wien 2000.

21. BGBl 1987/285 (15 May 1987).
<http://www.kronegger.at/recht/norm/apg.htm>

22. The Classified Information Protection Act of 22 January 1999.

23. Constitution of Albania, 1998,
<http://www.ipls.org/services/kusht/contents.html>

24. Constitution of the Republic of Bulgaria of 13 July 1991,
<http://www.uni-wuerzburg.de/law/bu00t.html>

25. Constitution of Estonia,
http://www.uni-wuerzburg.de/law/en00000_.html

26. Constitution of Spain, 1992,
http://www.uni-wuerzburg.de/law/sp00000_html

27. Constitution of Finland, 2000,
http://www.uni-wuerzburg.de/law/fi00000_.html
28. Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2534 (1991),
<http://www.parliament.go.th/files/library/b05-b.htm>
29. The Constitution of the Republic of South Africa, Act 108 of 1996,
<http://www.polity.org.za/govdocs/constitution/saconst.html>1. Freedom of Information
30. Constitution of the Portuguese Republic, 1997,
http://www.parlamento.pt/leis/constituicao_ingles/IND_CRP_ING.htm
31. Constitution of Philippines,
<http://www.chanrobles.com/philsupremelaw1.htm>
32. Constitution of Colombia, 1991,
http://confinder.richmond.edu/Colombia_const2.html
33. Constitution of the Republic of Georgia, <http://www.friends-partners.org/oldfriends/constitution/constitution.georgia.html>
34. Constitution of Poland,
http://www.uni-wuerzburg.de/law/pl00000_.html
35. Constitution of the Republic of Hungary,
36. Constitution of the Republic of Moldova, Adopted on July 29, 1994,
<http://oncampus.richmond.edu/~jjones//confinder/moldova3.htm>
37. Committee for the Protection of Journalists, Attacks on the Press 2001: Moldova, <http://www.cpj.org/attacks01/europe01/moldova.html>
38. Constitution of Greece <http://www.mfa.gr/syntagma/>
39. DAVID BANISAR, Freedom of Information and Access to Government Records Around the World, JULY 2002,
<http://www.privacyinternational.org/>
40. Datenschutzgesetz 2000 (DSG 2000), Austrian Federal Law Gazette part I No. 165/1999 <http://www.bka.gv.at/datenschutz/legal.htm>

41. Draft available at
<http://www.privacyinternational.org/countries/zimbabwe/accessinfo-amend-102.doc>
42. Electronic Freedom of Information Act Amendments of 1996,
http://www.epic.org/open_gov/efoia.html
43. Federal Transparency and Access to Public Government Information Law, <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB68/laweng.pdf>. A extensive review of the act is available at
<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB68/>
44. Freedom of Information (FOI)<http://home.online.no/~wkeim/foi.htm>
45. Freedom of Information Act 2000
<http://www.cfoi.org.uk/foiact2000.html>
46. Freedom of Information Act 1982,
http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/foia1982222/, Freedom of Information (Fees and Charges) Regulations 1982,
http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_reg/foiacr432/index.html, Freedom of Information (Miscellaneous Provisions) regulations 1982
http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_reg/foipr612/index.html.
47. Freedom of Information Act, 1997,
<http://www.irlgov.ie/finance/publications/foi/FREE1.HTM>
48. Freedom of Information Act, 5 USC 552, 1966,
http://www.epic.org/open_gov/foia/us_foia_act.html
49. Freedom Of Access To Information Act For The Federation Of Bosnia and Herzegovina, July 2001, http://www.ohr.int/ohr-dept/media-d/med-recon/freedom/default.asp?content_id=7269, Freedom Of Access To Information Act For The Republika Srpska, May 18, 2001
http://www.ohr.int/ohr-dept/media-d/med-recon/freedom/default.asp?content_id=7270.
50. Freedom of Information and Access to Government Records around the World, JULY 2002, <http://www.privacyinternational.org/>
51. Freedom of Information Act 1994, 14th May, 1994
<<http://www.Transparency.de/documents/source-book/c/cvF/f1.html>>

52. Freedom of Information Act, 1999. Act 26 of 1999,
<http://www.foia.gov.tt>
53. General Administrative Code of Georgia,
http://www.iris.umd.edu/adass/proj/code_admin_general.zip
54. Global Trends on the Right to Information: A Survey of South Asia,
www.article19.org/docimages/1116.htm
55. Global Trends on the Right to Information: A Survey of South Asia,
www.article19.org/docimages/1116.htm-101k
56. Government of the United Kingdom, Code of Practice on Access to Government Information, 4 April 1994, Revised in January 1997,
<http://www.cfoi.org.uk/coptext.html>
57. Hart, Thomas, Carolin Welzel, Freedom of information and Transparent State, www.begix.de.foi
58. Homepage: <http://www.mvcr.cz/policie/udv/english/>
59. Hart, Thomas, Carolin Welzel; Freedom of Information and Transparent State, www.begix.de.foi
60. Houchins v. KQED, Inc., 438 U.S. 1 (1978), p. 15.
61. Hart, Thomas, Carolin Welzel, Freedom of information and Transparent State, www.begix.de.foi
62. Julliet. Luc and Gilles Paquet; Information Policy and Government,
www.atirtf-geai.gc.ca/paper-infopolicy-e.htm
63. Jacobowicz, karol; *Media and Democracy in Media and Democracy*, Council of Europe Publishing, 1998, p. 2.
64. L Repeta; Local Government Disclosure Systems in Japan, National Bureau of Asian Research, Paper Number 16, October 1999, p. 3.
65. Law No. 241 of 7 August 1990.
http://www.governo.it/sez_presidenza/dica/documentazione/normativa_accesso/legge241_1990_eng.html
66. The Law on the Right to Information Over the Official Documents, No. 8503, June 30, 1999.

<http://www.ijnet.org/img/assets/1033/ALBACC2I-Law-Helen2.doc>

67. The Law on Legal Protection of Personal Data, No 63-1479, 1996. Amended by Law No VII-662, March 12, 1998, amended by Law Amending the Law on Legal Protection of Personal Data, July 2000.

68. The Law on Guarantees and Freedom of Access to Information
http://www.ijnet.org/img/assets/1033/Uzbekistan_Access_to_Information_Law.doc

69. Law Dated 11 May 1999 on Free Access to Information, 106/1999 Coll,
<http://www.uvdt.cz/dokumenty/zakonsvobinf.doc>

70. Law No. 123 /1998 on Access to Information on the Environment, of May 13, 1998, http://www.eel.nl/countries/czech_act.htm

71. The Law Regarding the Free Access to the Information of Public Interest,
<http://www.publicinfo.ro/INITIAT/Legea%20accesului%20engl.pdf>

72. Law No . 189/7 December 1999 on the access to the personal file and the disclosure of the Securitate as a political police,
<http://www.cnsas.ro/legeng.htm>

73. Law on Freedom of Information, Adopted 29 October 1998, Signed 6 November 1998.

74. Law Concerning Access to Information Held by Administrative Organs <http://www.somucho.go.jp/gyoukan/kanri/translation.htm>. For a detailed analysis and comparison with US law, see Lawrence Repeta and David M. Schultz, JAPANESE GOVERNMENT INFORMATION: NEW RULES FOR ACCESS- The 2001 Information Disclosure Law, and a Comparison with the U.S. FOIA,
<http://www.gwu.edu/~nsarchiv/nsa/foia/japanfoia.html>

75. Ley 30/1992, de 26 de Noviembre, de Régimen Jurídico de las Administraciones Pblcas y del Procedimiento Administrativo Comn,
<http://www.um.es/siu/marco/30-92.htm>. Modified by ley 4/99, de 13 January 1999

76. Lei n 93/65;, de 26 de Agosto, com as alterações constantes da Lei n; 95/8, de 29 de Março e pela Lei n 99/94; de 16 de Julho
<http://www.cada.pt/PAGINAS/ladaing.html>. See

<http://www.cada.pt/PAGINAS/acessoing.html> for a detailed overview of the Act.

77. Local Government Official Information and Meetings Act 1987,
<http://www.ombudsmen.govt.nz/local.htm>

78. Loi no. 78-753 du 17 juillet 1978 de la liberté d'accès au documents administratifs; Loi no 79-587 du juillet 1979 relative à la motivation des actes administratifs et à l'amélioration des relations entre l'administration et le public. Amended by Loi n°2000-321 du 12 avril 2000 relative aux droits des citoyens dans leurs relations avec les administrations (J.O. du 13 avril 2000). Travaux préparatoires, see: http://www.assembleenationale.fr/2/2dbc_2000.htm#loi2000_321. English version: <http://www.cada.fr/uk/center2.htm>

79. Loi du 11 avril 1994 relative à la publicité de l'administration Law, la loi du 12 novembre 1997 relative à la publicité de l'administration dans les provinces et les communes.

80. Lov nr 572 af 19 desember 1985 om offentlighed i forvaltningen),
<http://www.vissenbjergkommune.dk/postli/offlov.htm> (In Danish)

81. Mendell, Toby; Freedom of Information as an Internationally Protected Human Right, www.gongfa.com/freedomofinformation.htm

82. Nevitte, Neil; "Citizens' Value. Information and Democratic Life", March 2001, www.atirtf-geai.gc.ca/paper-citizen-e.html

83. Official Information Act 1982,
<http://www.ombudsmen.govt.nz/official.htm>

84. Official Information Act, B.E. 2540 (1997),
<http://www.krisdika.go.th/law/text/lawpub/e02092540/text.htm>

85. Protection of Individuals and Other Subjects with Regard to the Processing of Personal Data Act No. 675 of 31.12.1996,
<http://www.garanteprivacy.it/garante/prewiew/0,1724,448,00.html?sezion e=120&LANG=2>

86. Protection of Classified Information Act,
http://faculty.maxwell.syr.edu/asroberts/foi/library/czech_secrets.pdf

87. Personal Data Protection Act,
<http://www.cbp-info.nl/bis/subset-1-11-7.html>

88. Personal Data Act (1998:204)
<http://www.datainspektionen.se/PDF-filer/ovrigt/pul-eng.pdf>
89. Promotion of Access to Information Act, Act 2 of 2000,
<http://www.gov.za/gazette/acts/2000/a2-00.pdf>
90. The Public's Right to Know Principles on Freedom of Information Legislation (London: ARTICLE 19, June 1999). Online at
www.article19.org/docimage/512.htm
91. Republic Act 6713 of 1987,
<http://www.tag.org.ph/phillaw/law4-RA6713.htm>
92. Right of Access to information
93. The Right to Information: A Fundamental Right? Verhoeven, Amaryllis, May 29, 2000,
www.eipa.nl/Publications/Summaries/1997_2000/WorkingPapers/ConferenceProceedings/Amaryllis.pdf
94. Right of Access to Environmental Information,
<http://odin.dep.no/md/engelsk/publ/rapporter/022051-220008/index-sdok000-b-n-a.html>
95. S.P. Gupta v. President of India [1982] AIR (SC) 149, p. 234.
96. Sung Nak-in, *Korea Country Report* (English Summary), Presented at the Asian Conference on Civil Society and Access to Government-Held Information, Tokyo, Japan, 13-14 April 2001.
97. Statute No. 8454, dated 4.2.1999 on People's Advocate,
<http://www.law.nyu.edu/eecr/bycountryrefs/albaniaPeopleAd.html>.
98. <http://www.uta.edu/cpsees/UZBEKCON.htm>
99. See <http://www.mma.es/normativa/legis/138-1995.htm>
100. See http://www.scottish.parliament.uk/parl_bus/bills/b36s1.pdf
101. http://www.uni-wuerzburg.de/law/lo00000_.html

102. See Eva Glawischnig & Georg Gunsberg; Chapter 1: Austria: Legal and Institutional Framework and Practices For Public Participation, REC, 2001?

103. Statute of September 23, 1997 (No 539/97)

104. http://www.uni-wuerzburg.de/law/be00000_.html

105. See http://www.uni-wuerzburg.de/law/sw03000_.html

106. <http://ccweb.in2p3.fr/secur/legal/l78-17-home.html>

107. Web Site of Data Protection Commission.
<http://www.giodo.gov.pl/English/english.htm>

108. http://www.lrtv.lt/en_lrtvm.htm

109. http://www.uni-wuerzburg.de/law/hu00000_.html.

110. http://www.uni-wuerzburg.de/law/nz01000_.html

111. <http://www.rz.uni-frankfurt.de/~sobotta/greecenew.htm>

